

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาชาติในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ หรือการเมือง เพราะการศึกษาคือการสร้างความรู้ ส่งเสริมความคิด ทักษะคติ และทักษะต่าง ๆ การศึกษาช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเอง เข้าใจความเป็นไปในสภาวะแห่งสังคม เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทำให้สามารถนำความรู้ ความเข้าใจ เหล่านั้นมาใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ และพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าไปในแนวทางที่พึงประสงค์ได้ รัฐบาลซึ่งมีหน้าที่จัดและควบคุมดูแลการศึกษาของชาติ ตระหนักในความสำคัญของการศึกษาเป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากแนวนโยบายในการจัดการศึกษาของรัฐตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ข้อ 10 ซึ่งระบุไว้ว่า "รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษาโดยถือว่า การศึกษามีความสำคัญในอันดับสูงยิ่งแห่งกิจการของรัฐ"¹ ทั้งนี้เพราะการให้การศึกษแก่ประชากรของประเทศนั้น เป็นรากฐานของการพัฒนาชาติในด้านทั้งมวลดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาก่อนวัยเข้าสู่วัยทำงาน มีความสำคัญและจำเป็นมาก เพราะการประถมศึกษาที่มีผลกระทบโดยตรงต่อประชากรเกือบทั้งประเทศ ซึ่งหมายถึงว่า ความรู้สึกนึกคิดหรือคุณภาพของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศอยู่ภายใต้อิทธิพลของการให้การศึกษานี้ในเบื้องต้น คือ ระดับประถมศึกษา นั่นเอง

การประถมศึกษาของไทย เริ่มมีการจัดการตั้งแต่ปี 2427 เรื่อยมาจนถึงปี 2430 ได้จัดตั้งกรมศึกษาธิการขึ้น และในปี 2435 ได้ยกฐานะเป็นกระทรวงธรรมการ รับผิดชอบจัดการศึกษาโดยประสานงานกับกระทรวงมหาดไทย ในสมัยต่อมาการประถมศึกษาของรัฐที่เรียกว่า การศึกษาประถมศึกษา มาอยู่ในความรับผิดชอบของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จนถึงปี 2509 รัฐได้โอนการศึกษาประชาบาลให้ขึ้นอยู่กับองค์การบริหารส่วนจังหวัด

¹ วิญญู สาทร, "แผนการศึกษาแห่งชาติ 2520," หลักการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภา, 2521), หน้า 348.

มีผลให้ระบบการบริหารการประถมศึกษาของรัฐถูกแยกเป็น 3 ส่วนคือ การบริหารงานธุรการ ซึ่งรวมถึงการจัดตั้งและการจัดสรรงบประมาณ อยู่ในความควบคุมและส่งเสริมของกระทรวงมหาดไทย การบริหารงานวิชาการ อยู่ในความควบคุมและสนับสนุนของกระทรวงศึกษาธิการ และการบริหารงานบุคคลอยู่ในความควบคุมและส่งเสริมของคุรุสภา ซึ่งในการปฏิบัติจริงการบริหารงานทั้งสามนั้นต้องประสานสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การแยกงานทั้งสามนี้ให้แต่ละสังกัดรับผิดชอบทำให้เกิดการสับสน ขาดการประสานงาน และไม่สามารถใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิผลได้ รัฐบาลตระหนักในปัญหาข้อนี้ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาปัญหาการศึกษาประชาบาลเพื่อแก้ไขปรับปรุงระบบการประถมศึกษาให้สอดคล้องกับระบบการศึกษาของชาติ คณะกรรมการพิจารณาปัญหาการศึกษาประชาบาลได้ศึกษาและจัดทำรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง เช่น การแบ่งส่วนราชการ การบริหารบุคคล การสำรวจทรัพยากรบุคคลและบุคลากร ตลอดจนได้ร่างกฎหมายเกี่ยวกับระบบบริหารการประถมศึกษาแห่งชาติขึ้น 8 ฉบับ เสนอสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาพิจารณาและประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2523

การเปลี่ยนแปลงระบบบริหารการประถมศึกษา มีสาระสำคัญในเรื่องการปรับปรุงระบบบริหารการประถมศึกษาตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับกลุ่มโรงเรียน โดยกระจายอำนาจการบริหารออกเป็นระดับต่าง ๆ คือ ในระดับชาติได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติขึ้น มีฐานะเป็นกรมในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง เคมีสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด และกรมสามัญศึกษา ในระดับจังหวัดมีสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการจัดการประถมศึกษาในเขตจังหวัด ตามนโยบาย แผน และมาตรฐานตามที่คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด และในระดับอำเภอและกิ่งอำเภอ มีสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอ เป็นหน่วยงานบริหาร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ส่วนในระดับกลุ่มโรงเรียน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้ในเขตอำเภอและกิ่งอำเภอจัดรวมโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตามสภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ หรือการปกครอง หรือความสะดวกในการคมนาคมในท้องถิ่น ตั้งแต่ 7 - 10 โรงเรียน เข้าเป็นกลุ่มโรงเรียน มีคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนดำเนินงานภายในกลุ่มให้เกิดการร่วมมือช่วยเหลือ

สนับสนุนทั้งด้านกำลังงาน กำลังความคิด เพื่อเกิดการปรับปรุงและส่งเสริมโรงเรียนในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านวิชาการ และสุดท้าย ในระดับโรงเรียนมีผู้บริหารโรงเรียน เป็นศูนย์กลางบัญชา ควบคุมการปฏิบัติงานของครูภายในโรงเรียน เพื่อให้เกิดผลดีต่อการเรียนการสอนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร¹ โดยโครงสร้างระบบบริหารการประถมศึกษาแห่งชาติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การกระจายอำนาจการบริหารไปสู่หน่วยปฏิบัติการในทุกระดับจนถึงหน่วยงานย่อยที่สุดซึ่งได้แก่โรงเรียน ซึ่งแต่ละโรงเรียนมีขนาดต่างกัน โรงเรียนขนาดเล็กไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และจำนวนโรงเรียนมีมาก อำเภอกับกิ่งอำเภอก็ไม่สามารถดูแลให้ทั่วถึงได้ จึงสนับสนุนให้มีความสำคัญแก่การบริหารในอีกระดับหนึ่งคือ ระดับกลุ่มโรงเรียน

การบริหารงานในระบบกลุ่มโรงเรียนมีมาแต่สมัยกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาอยู่ทั่วประเทศ (ก่อนเดือนตุลาคม 2509) เนื่องจากกรมสามัญศึกษาได้มองเห็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาประชาบาล จึงหาทางปรับปรุงแก้ไขโดยมุ่งหวังที่จะจัดการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และวิธีการที่จะช่วยให้โรงเรียนทำงานได้ผลดีตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวก็คือ การให้โรงเรียนต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกัน ใกล้เคียงกัน ใกล้เคียงกัน ในทุกตำบล เพื่อช่วยเหลือกันในการแสดงความคิดเห็น การจัดระบบดำเนินงาน การวางแผน และการแก้ไขปัญหาที่โรงเรียนกำลังประสบอยู่ การร่วมมือของโรงเรียนดังกล่าว ช่วยให้เกิดผลดีคือ ทำให้คุณภาพทางการศึกษาระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ มีผลไม่ต่างกันมากนัก อันทำให้คุณภาพทางการศึกษาโดยส่วนรวมมีมาตรฐานใกล้เคียงกัน²

ในระบบบริหารการประถมศึกษาปัจจุบัน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ยังคงเห็นความสำคัญของการบริหารระดับกลุ่มโรงเรียนตามเหตุผลดังกล่าว มีการออกระเบียบ

¹สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, "โครงสร้างระบบบริหารการประถมศึกษาแห่งชาติ," ประถมศึกษา 11 (สิงหาคม 2524) : 4.

²กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการปรับปรุงการบริหารโรงเรียนประชาบาลและเทศบาล (ธนบุรี : โรงเรียนการช่างวุฒศึกษา แผนกการพิมพ์, 2505), หน้า 19.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2523 กำหนดหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของกลุ่มโรงเรียนคือ ทำการวางแผนปรับปรุงโรงเรียนในกลุ่มและเสนอแนะงบประมาณ คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติส่งเสริมงานในหน้าที่นี้ของกลุ่มโรงเรียนโดยจัดทำคู่มือและแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการประถมศึกษาในระดับกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มโรงเรียนสามารถจัดทำแผนงานเพื่อพัฒนาการศึกษาระดับกลุ่มได้ ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าการจัดทำแผนศึกษาระดับกลุ่มมีความสำคัญเป็นอันดับแรก เพราะเป็นการกำหนดแผนขึ้นโดยปฏิบัติซึ่งรับผิดชอบดำเนินการเรียนการสอนโดยตรง ตามคำกล่าวของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่ว่า "นับเป็นก้าวแรกของการประถมศึกษาที่จะเริ่มค้นวางแผนให้มีประสิทธิภาพในทุกระดับ ในลักษณะที่วางแผนจากระดับปฏิบัติจนถึงผู้บริหารระดับชาติ (Bottom - up)"¹

จากการประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 มีผลให้กลุ่มโรงเรียนมีหน้าที่ในการกำหนดโครงการติดตามผลการใช้หลักสูตร และจากการติดตามผลการใช้หลักสูตรดังกล่าว กลุ่มโรงเรียนได้รวบรวมปัญหาและความต้องการการช่วยเหลือเพื่อการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งปัญหาและความต้องการเหล่านี้เป็นข้อมูลในการกำหนดแผนพัฒนาการศึกษาระดับกลุ่มโรงเรียน จึงเห็นได้กว้างตามที่กำหนดในแผนพัฒนาการประถมศึกษาในระดับกลุ่มโรงเรียนเป็นงานค้ำบริการ อำนวยความสะดวก สนับสนุน และเสนอแนะแนวทางเพื่อการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน ซึ่งจัดเป็นงานประเภทงานนิเทศการศึกษา และเป็นงานที่บุคคลในกลุ่มโรงเรียนเป็นผู้ศึกษาข้อมูลและรวบรวมปัญหา แล้วจึงกำหนดแผนงานและโครงการเพื่อการช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม ด้วยวิธีดังกล่าว งานนิเทศการศึกษาตามแผนงานเหล่านี้จึงเป็นงานนิเทศการศึกษารายใน ซึ่งสอดคล้องกับหน้าที่และงานส่วนหนึ่งของศึกษานิเทศก์อำเภอและกิ่งอำเภอประการหนึ่งคือ งานส่งเสริมให้โรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน

¹ กอนนโยบายและแผน, สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, คู่มือและแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับกลุ่มโรงเรียน (สิงหาคม 2525) : คำนำ. (เอกสารอัครสำเนาเบ็ดเตล็ด)

สามารถพิเศษการศึกษาได้¹ และสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาที่ว่า "การนิเทศการศึกษาเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนที่ได้ผลแท้จริง จะต้องเป็นการนิเทศภายในโรงเรียนเอง"²

การนิเทศภายในคือการร่วมมือกันระหว่างบุคคลภายในหน่วยงานเพื่อการปรับปรุงและสร้างมาตรฐานของงานในหน่วยงานนั้น ๆ ในโรงเรียนขนาดใหญ่ เช่น โรงเรียนมัธยม มีครู-อาจารย์จำนวนมาก แบ่งความรับผิดชอบออกตามสายงานต่าง ๆ ได้ และมีคำสั่งคนเพียงพอในการจัดงานนิเทศภายในให้รับผิดชอบได้ ส่วนโรงเรียนประถมศึกษา จำนวนครูและระบบงานไม่อำนวยให้สามารถจัดสรรให้มีผู้รับผิดชอบงานนิเทศภายในโรงเรียนในทุกโรงเรียนได้ งานนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาจึงเหมาะสมที่จะจัดให้เป็นไปได้ในระดับกลุ่มโรงเรียน การนิเทศภายในในกลุ่มโรงเรียนจึงเป็นไปตามหลักการและเหตุผลเดียวกันกับการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่ง อาคม ชันธุสุนทร ได้กล่าวถึงผลดีของการดำเนินงานนิเทศการศึกษภายในไว้ดังนี้

1. เป็นการช่วยเหลือส่งเสริมกำลังของศึกษานิเทศก์และผู้บริหารการศึกษา ซึ่งมีไม่เพียงพอที่จะนิเทศการศึกษาได้ทั่วถึง
2. การนิเทศโดยบุคลากรในโรงเรียนเองนั้น ผู้นิเทศ เป็นผู้ใกล้ชิดกับปัญหาที่อยู่ในโรงเรียน บอกรู้ความรู้อันปัญหาได้ดี และสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุดกว่าการนิเทศจากบุคคลภายนอก
3. ผู้นิเทศภายในโรงเรียนมีความคุ้นเคยกับครูอยู่แล้ว ทำให้บรรยากาศในการนิเทศทำได้อย่างเป็นกันเอง ไม่ต้องเสียเวลาสร้างความคุ้นเคยเหมือนกับศึกษานิเทศก์หรือผู้บริหารการศึกษาภายนอกโรงเรียน

¹ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, "ระเบียบและแนวปฏิบัติว่าด้วยศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2524," เอกสารอัสสำเนาเยี่ยมเล่ม, หน้า 16.

² ลีปณนธ์ เกตุพิศ, "การปฏิรูปการศึกษา," รายงานของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 132.

4. ผู้นิเทศภายในโรงเรียนสามารถติดตามการปฏิบัติงานหรือผลการนิเทศได้ตลอดเวลาเพราะอยู่ใกล้ชิดกัน สามารถทำงานดำเนินไปถึงจุดหมาย ไม่ขาดความต่อเนื่อง¹

สังค อุทรานันท์ ให้ความเห็นเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนว่าเป็นการนิเทศการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันด้วยเหตุผลดังนี้

1. ศึกษานิเทศก์โดยตำแหน่งมีจำนวนจำกัด ไม่สามารถสนองความต้องการการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ ได้ทั่วถึง
2. สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน จึงเป็นการยากที่ศึกษานิเทศก์ซึ่งอยู่ภายนอกจะรู้สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนที่แท้จริงได้ การสนองความต้องการจึงเป็นไปได้ยาก
3. ในสภาพปัจจุบันบุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถเพียงพอและบางคนยังมีความชำนาญในเฉพาะสาขาวิชาอีกด้วย จึงสมควรจะได้ใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และยังเป็นที่ยอมรับซึ่งกันและกันด้วย
4. เป็นการสอดคล้องกับปรัชญา หลักการ และวิธีการของการนิเทศสมัยใหม่ซึ่งถือหลักว่าการนิเทศจะเกิดขึ้นโดยความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่การที่มีบุคคลมากำหนดหรือชี้แนะแนวทางให้บุคคลตลอดเวลา²

¹ อาคม จันทสุนทร, "การนิเทศภายในโรงเรียน," ผู้บริหารกับการนิเทศการศึกษาและการดำเนินงานทางวิชาการของโรงเรียน (เอกสารอันดับที่ 32/2519 ฝ่ายนิเทศการสอน เขตการศึกษา 6, ลพบุรี), หน้า 10.

² สังค อุทรานันท์, "การนิเทศภายในโรงเรียน," (เอกสารจัดสำเนาประกอบคำบรรยายการอบรมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ระดับสูง รุ่นที่ 5 พ.ศ.2524), หน้า 2.

นอกจากนี้การนิเทศภายในในระดับกลุ่มโรงเรียนยังสอดคล้องกับเหตุผลอีกหลายประการคือ

1. เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนในกลุ่มเดียวกันให้มีมาตรฐานทัดเทียมกัน
2. โรงเรียนใหญ่มีโอกาสได้ช่วยเหลือโรงเรียนเล็ก
3. โรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีความสามารถในวิชาต่าง ๆ ต่างกัน ย่อมมีการแลกเปลี่ยนช่วยเหลือกันได้
4. จำนวนศึกษานิเทศก์ไม่เพียงพอที่จะทำการนิเทศการศึกษาได้ครบทุกโรงเรียน
5. โรงเรียนในกลุ่มเดียวกัน สภาพสิ่งแวดล้อมคล้ายคลึงกันย่อมสะดวกในการจัดโครงการนิเทศการศึกษาร่วมกัน

ความเหมาะสมอีกประการหนึ่งของการนิเทศภายในในระดับกลุ่มโรงเรียนคือ ในระดับกลุ่มโรงเรียนมีครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนซึ่งมีหน้าที่บางประการที่สอดคล้องกับงานนิเทศการศึกษารายในกลุ่มโรงเรียน ดังนี้

1. ช่วยเหลือผู้บริหารโรงเรียนสายวิชาการ เพื่อเป็นตัวอย่างในด้านการเรียนการสอนแก่โรงเรียนภายในกลุ่ม
2. ช่วยเหลือปรับปรุงงานวิชาการภายในกลุ่มโรงเรียนและประสานงานวิชาการกับศึกษานิเทศก์อำเภอ กิ่งอำเภอ¹

และจากการสุ่มสอบถามผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดและหัวหน้าศึกษานิเทศก์จังหวัดในเขตการศึกษา 5 ได้ขอมูลที่เป็นกรกำหนดบทบาทของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน และเป็นที่ยอมรับกันในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและอำเภอ ซึ่งบทบาทในส่วนที่สอดคล้องสัมพันธ์กับงานนิเทศการศึกษารายในกลุ่มโรงเรียน ได้แก่

1. จัดการเรียนการสอนในห้องเรียนให้เป็นไปตามโครงสร้างของหลักสูตร และเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ครูภายในกลุ่ม

¹สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, "แนวปฏิบัติว่าด้วยครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา," เอกสารอัครธานารายละเอียดแนบคำสั่ง นายเฉลิม บุญธรรมเจริญ รองเลขาธิการรักษาราชการแทนเลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ คำสั่งหมายเลขหนังสือที่ ศษ.1401/26416 ลงวันที่ 9 สิงหาคม 2525 ถึงผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดทุกจังหวัด.

2. ร่วมกับศึกษานิเทศก์อำเภอจัดประชุมสัมมนาครูภายในกลุ่มโรงเรียน
3. ร่วมกับประธานกลุ่มโรงเรียนเยี่ยมและนิเทศครูภายในกลุ่มโรงเรียนตามโอกาส
4. ประสานงานวิชาการภายในกลุ่มโรงเรียน

จากหน้าที่และบทบาทของครูวิชาการกลุ่มดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องและรับกับงานของศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอที่ว่า ส่งเสริมให้กลุ่มโรงเรียนนิเทศการศึกษาได้ โดยระบบ ซึ่งสอดคล้องกันดังกล่าวนี้ จึงเห็นได้ว่า กรรมการกลุ่มโรงเรียนซึ่งรับผิดชอบงานบริหารการศึกษา และงานนิเทศการศึกษา ภายในกลุ่มนั้น มีครูวิชาการกลุ่มเป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งในการปฏิบัติงาน

ในด้านการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งตระหนักในความสำคัญของการนิเทศการศึกษาระดับโรงเรียนและระดับกลุ่ม ได้ให้การส่งเสริมสนับสนุนมาก โดยได้กำหนดโครงการต่าง ๆ ซึ่งเริ่มดำเนินการในปีงบประมาณ 2525 และดำเนินการเป็นโครงการต่อเนื่องในปีงบประมาณ 2526 ซึ่งได้แก่ โครงการอบรมศึกษานิเทศก์อำเภอ กิ่งอำเภอ เพื่อพัฒนารูปแบบและวิธีการนิเทศการศึกษา เพื่อให้ศึกษานิเทศก์สามารถปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาแก่โรงเรียนและกลุ่มโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โครงการอบรมครูวิชาการประจำกลุ่มโรงเรียนเพื่อสามารถชี้แจงให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ สาธิต และแก้ปัญหาการสอนให้แก่ครูในกลุ่มได้ และเพื่อให้มีการนิเทศการศึกษาอย่างใกล้ชิดทั่วถึงสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ๆ โครงการพัฒนาประธานกลุ่มโรงเรียนเพราะเห็นว่าประธานกลุ่มโรงเรียนมีบทบาทสำคัญยิ่งในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียนให้สูงขึ้น และโครงการอบรมกรรมการกลุ่มโรงเรียนให้เข้าใจในงานและหน้าที่ความรับผิดชอบ เข้าใจในกระบวนการบริหารงานภายในกลุ่มสามารถกำหนดแผนงานเพื่อพัฒนาการประถมศึกษาในระดับกลุ่มโรงเรียนได้ จากโครงการต่าง ๆ ดังกล่าว จึงเห็นได้ว่าสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติให้การสนับสนุน การบริหารการศึกษาและการนิเทศการศึกษาภายใน

¹สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, "โครงการในปีงบประมาณ 2526," ข่าวการประถมศึกษา 2 : 122-126 (1 ตุลาคม 2525) : 15.

ระดับกลุ่มโรงเรียนมาก ซึ่งคงจะส่งผลให้ความเป็นไปได้และคล่องตัวในการปฏิบัติมากกว่าที่เป็นมาแล้ว ตามผลการวิจัยของ ชูชาติ ทรัพย์มาก เมื่อ พ.ศ. 2521 ซึ่งพบว่าการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการจัดตั้งกลุ่มโรงเรียน และการปฏิบัติในด้านการศึกษาภายในกลุ่มยังมีการปฏิบัติน้อย ซึ่งครูใหญ่เห็นว่าควรมีการปฏิบัติในระดับมาก¹

ด้วยเหตุผลที่ว่า งานนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียนเป็นงานสำคัญส่วนหนึ่ง ที่ช่วยให้งานบริหารการศึกษาระดับกลุ่มโรงเรียนมีประสิทธิภาพ บังเกิดผลสัมฤทธิ์สูงตามเป้าหมาย ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติให้ความสำคัญแก่การบริหารการศึกษาระดับกลุ่มโรงเรียนมากในฐานะเป็นที่รวมของผู้ปฏิบัติงานรับผิดชอบด้านการเรียนการสอนโดยตรง อันอาจจะส่งผลให้การบริหารงานการศึกษาในระดับอื่น ๆ บังเกิดประสิทธิผลสูงขึ้นตามลำดับ ประกอบกับโครงสร้างการบริหารการประถมศึกษาในระบบปัจจุบัน เชื่อว่าอำนวยความสะดวกการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียนได้ด้วยความพร้อมหลายประการ ทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดังได้กล่าวมาแล้ว แต่เนื่องจากยังอยู่ในระยะเริ่มวางแผนตามระบบ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาหาข้อมูลจากความคิดเห็นของกรรมการกลุ่มโรงเรียนและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 5 ว่ามีความเห็นเกี่ยวกับการจัดการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียนเท่าที่ปฏิบัติจริงมาแล้วและการคาดหวังในการปฏิบัติว่าเป็นอย่างไร มีกระบวนการในการจัดการหรือไม่ เพียงใด และได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มอย่างไร เพียงใด หากการปฏิบัติจริงกับการคาดหวังต่างกันก็น่าสนใจว่า อาจจะมีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียน ซึ่งผลจากการวิจัยจะเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข เตรียมการ หรือกำหนดงานต่าง ๆ เพื่อการสนับสนุนให้การจัดการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้การบริหารการศึกษาระดับกลุ่มโรงเรียนประสบผลสำเร็จ เป็นพื้นฐานของความสำเร็จในการ

¹ชูชาติ ทรัพย์มาก, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 107-108.

บริหารการประถมศึกษาในระดับชาติ และผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการบริหารการประถมศึกษาจะได้ศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาการประถมศึกษาของชาติให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของกรรมการกลุ่มโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริง และการคาดหวังในการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียน ในด้านกระบวนการ ลักษณะงาน และกิจกรรมที่ใช้ในการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 5
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของ กรรมการกลุ่มโรงเรียนกับครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา เกี่ยวกับการปฏิบัติจริงและการคาดหวังในการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 5
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 5

สมมุติฐานการวิจัย

1. ความคิดเห็นของกรรมการกลุ่มโรงเรียนและครูผู้สอนเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงกับการคาดหวังในการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียน ไม่แตกต่างกัน
2. ความคิดเห็นของกรรมการกลุ่มโรงเรียนกับครูผู้สอนเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียน ไม่แตกต่างกัน
3. ความคิดเห็นของกรรมการกลุ่มโรงเรียนกับครูผู้สอน เกี่ยวกับการคาดหวังในการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียน ไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาความคิดเห็นของกรรมการกลุ่มโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 5 เกี่ยวกับการจัดการนิเทศการศึกษาด้านวิชาการของกลุ่มโรงเรียน โดยศึกษาในลักษณะของการปฏิบัติจริงกับการคาดหวังในการปฏิบัติ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรค
2. ตัวอย่างประชากรคือ กรรมการกลุ่มโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 5 ปีการศึกษา 2525

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 5 ในการวางแผนงานเกี่ยวกับการจัดการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียน
2. เป็นแนวทางใหม่ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 5 ใ้ปรับปรุงระบบและการปฏิบัติในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียน

คำจำกัดความ

ความคิดเห็น หมายถึง ความเชื่อ ความคิด และการตัดสินใจในการตอบแบบสอบถาม

กลุ่มโรงเรียน หมายถึง กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 5 ที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2523

กรรมการกลุ่มโรงเรียน หมายถึง ประธานกรรมการกลุ่มโรงเรียน รองประธานกรรมการกลุ่มโรงเรียนและกรรมการกลุ่มโรงเรียนได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่

หรือครูใหญ่ทุกโรงเรียนในกลุ่ม ซึ่งเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง กับครูผู้สอนอีกจำนวนครึ่งหนึ่งของจำนวนผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ หรือครูใหญ่ของโรงเรียนในแต่ละกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 5

ครูผู้สอน หมายถึง ครูประจำการที่ทำการสอนชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 5

การนิเทศการศึกษากายในกลุ่มโรงเรียน หมายถึง ความพยายามในทุกวิถีทางที่จะให้มีการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนทั้งหลายภายในกลุ่มโรงเรียน เพื่อส่งเสริมให้การศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานในด้านการเรียนการสอน

งานนิเทศการศึกษาด้านวิชาการ หมายถึง งานนิเทศการศึกษาด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลการศึกษา และด้านการส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการ

เขตการศึกษา 5 หมายถึง พื้นที่ทางการศึกษาในจังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 5 ที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลหรือประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างประชากร กลุ่มตัวอย่างประชากรของการวิจัยครั้งนี้ แยกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กรรมการกลุ่มโรงเรียน ได้แก่ ประธาน รองประธาน และกรรมการจำนวน 363 คน ได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane)¹ จากจำนวนประชากรที่เป็นกรรมการกลุ่มโรงเรียน จำนวน 2,552 คน²

¹ Taro Yamane', Statistic : An Introductory Analysis 2nd ed., (Tokyo : John Weatherhill, 1970), pp. 580-581.

² กองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, "ตารางแสดงจำนวนอำเภอกลุ่มโรงเรียน โรงเรียน ครูและนักเรียน สักรวจใหม่ 2524," เอกสารอักษราเนา.

2. ครูผู้สอน ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 392 คน
ได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane)¹ จากจำนวนประชากรที่เป็นครูผู้สอน จำนวน 19,919 คน²

ตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่ม ใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งเป็นชั้น (stratified random sampling) และสุ่มแบบง่าย (simple random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาตำรา เอกสารและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในงานนิเทศการศึกษา แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบ (checklist)

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับการจัดการนิเทศการศึกษากายในกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ทั้งในการปฏิบัติจริง และการปฏิบัติที่คาดหวัง เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale)

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการนิเทศการศึกษากายในกลุ่มโรงเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) และแบบปลายเปิด (open ended)

การสร้างแบบสอบถาม

1. สร้างแบบสอบถามฉบับชั่วคราวจากการศึกษาตำราและเอกสารต่าง ๆ และจากคำแนะนำตรวจแก้ไข ปรับปรุงของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษา

¹ Taro Yamane', Statistic : An Introductory Analysis, pp. 580 - 581.

² กองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, "ตารางแสดงจำนวนอำเภอ กลุ่มโรงเรียน โรงเรียน ครูและนักเรียน สํารวจในปี 2524," เอกสารจัดสำเนา.

2. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกรรมการกลุ่มและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

3. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงให้เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบสอบถามมอบแก่หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอทุกอำเภอที่อยู่ในข่ายของการวิจัย โดยขอความร่วมมือทางสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดทุกจังหวัดในเขตการศึกษา 5 แล้วรวบรวมคืนไว้ที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนั้น ๆ และผู้วิจัยขอรับแบบสอบถามคืนจากผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด หรือศึกษาานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ที่โดยหาความถี่ (frequency) และคาร์ยอละ (percentage)

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับการจัดการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียน วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากร ใช้ทดสอบด้วยค่าที (t-test)

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียน ส่วนที่เป็นมาตราส่วนประเินค่า วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ส่วนที่เป็นแบบปลายเปิด วิเคราะห์โดยใช้คาร์ยอละ (percentage)

ลำดับขั้นในการเสนอข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ลำดับขั้นในการเสนอข้อมูลมีดังนี้

บทที่ 1 บทนำ เสนอความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมุติฐานในการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย คำจำกัดความ และวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 ความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา หลักการนิเทศการศึกษา กระบวนการนิเทศการศึกษา ลักษณะงานนิเทศการศึกษา กิจกรรมและเทคนิคการนิเทศการศึกษา การบริหารงานระบบกลุ่มโรงเรียน และการนิเทศการศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย กล่าวถึง กลุ่มตัวอย่างประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้

บทที่ 4 ผลการวิจัย กล่าวถึงการวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลการวิจัย และขอเสนอแนะ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย